

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ W ORGANIZACJACH I ICH OTOCZENIU

BEATA GLINKA, ZJAZD KATEDR ZZL 2021

UNIwersytet
Warszawski

AGENDA

- Geneza super-różnorodności
- Podejścia do super-różnorodności
- Badania migracji jako źródło pojęcia super-różnorodności.
Diaspory, transnsrodowość, super-różnorodność
- Super-różnorodność na rynku pracy? Perspektywy rozwoju zjawiska

GENEZA POJĘCIA

- “Różnorodność różnorodności” (“diversity of diversity” lub – “transformative diversification of diversity”)
- Antropolog Steven Vertovec (2007) i jego prace dotyczące Londynu
- Pojęcie super-różnorodności podkreśla fakt, że współczesne wzory różnorodności różnią się, pod względem złożoności, od wcześniejszych. Dotyczy to wielu wymiarów zróżnicowania: narodowości, grupy etnicznej, języka, religii, wieku/pokolenia, płci, statusu prawnego, kapitału ludzkiego i społecznego itd.

GENEZA POJĘCIA

- Pojęcie zyskało zarówno zwolenników, jak i krytyków, którzy twierdzili, że nie wnosi ono do analiz dodatkowej wartości, jest nieostre i trudne do precyzyjnego uchwycenia.
- Zwolennicy wskazują jednakże, iż wykorzystanie super-różnorodności pozwala na unikanie nadmiernych uproszczeń i stereotypizacji (np. grup etnicznych w przypadku migracji), a także przypisywania homogeniczności grupom, które są z istoty zróżnicowane (np. Polacy w UK). Super-różnorodność może stanowić perspektywę, dzięki której łatwiej jest dostrzec złożoność i płynność współczesnych populacji (Grzymała-Kazłowska&Philimore, 2019)

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ: PODEJŚCIA, PRZEJAWY

- Vertovec (2019), w swojej analizie 325 tekstów dotyczących super-różnorodności wskazał, że w praktyce różne są sposoby jej rozumienia: począwszy **od synonimu różnorodności**, poprzez **tworzenie tła** rozmaitych analiz, bardziej **dogłębny sposób myślenia o etniczności**, wielowymiarową **rekonfigurację form społecznych**, czy wreszcie - **perspektywę umożliwiającą skupienie uwagi na nowych formach i wzorach złożoności rzeczywistości społecznej**. Ten ostatni sposób rozumienia, zdaniem Vertoveca, przyczynia się do rosnącej popularności badań.

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ: PODEJŚCIA, PRZEJAWY

- Vertovec, pisząc o super-różnorodności chciał zwrócić uwagę na krzyżujące się i często zachodzące na siebie wymiary różnorodności. W praktyce jednak, badacze wykorzystujący to pojęcie często koncentrują się na głównie różnicach kulturowych i tym, że “więcej ludzi, przybywa z większej liczby miejsc i udaje się do większej liczby miejsc” (Grzymała-Kazłowska&Philimore, 2019, s. 42)
- Super-różnorodność jest zatem z założenia czymś więcej niż nowe określenie na wielokulturowość lub po prostu różnorodność – choć przez niektórych badaczy bywa tak opisywana.

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ: PODEJŚCIA, PRZEJAWY

- Trudno się jednak dziwić upraszczającemu rozumieniu- wśród badaczy nie ma zgody co do sposobów operacjonalizacji super-różnorodności. Proponowane są badania różnych wymiarów tego zjawiska.
- Wśród wymiarów proponowanych przez badaczy są na przykład: etniczność, zróżnicowanie kulturowe, status społeczny, prawny i polityczny, status ekonomiczny (Grillo, 2015); czy też wymiar indywidualny (wiek, płeć, pochodzenie, religia, orientacja seksualna, kapitał ludzki i in.), wymiar migracyjny (status, kanał dotarcia itd.), społeczno-ekonomiczny (wykształcenie, zawód), czy rodzinny/gospodarstwa domowego (Pride 2015).

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ: PODEJŚCIA, PRZEJAWY

- Z uwagi na trudności związane z konceptualizacją, zjawisko super-różnorodności jak do tej pory było badane głównie z wykorzystaniem jakościowych, na przykład etnograficznych metod (por. Grzymała-Kazłowska&Philimore, 2019)
- W taki sposób najczęściej bada się to zjawisko w odniesieniu do migracji, przy czym interesująca dla badaczy może być zarówno różnorodność wewnątrz poszczególnych grup, pomiędzy grupami w jednym kontekście, jak i pomiędzy kontekstami.

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ MIGRACJI

- Wielokulturowość - typowa dla procesów migracyjnych.
- Diaspora – pojęcie i jego ewolucja
- Transnarodowość – ponadnarodowe relacje i ich podtrzymywanie; działalność “między kontekstami”. Transnarodowość jako forma reprodukcji kulturowej, ale także – droga przepływu kapitału (Vertovec, 2012/2009).
- Super-różnorodność – pojęcie, które powstało po to, by opisać dynamicznie przekształcający się krajobraz migracyjny.

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ W BADANIACH

- Czy warto rozważać migracje w polskim kontekście (czyli – przygody z recenzentem).

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ W BADANIACH

- Zgodnie z danymi ONZ (World Migration Report 2020) Polska jest wśród 20 najpopularniejszych krajów pochodzenia migrantów.
- Równocześnie, Od czasu akcesji do UE popularność Polski jako kraju docelowego rośnie (co widać po zwiększającej się liczbie wydawanych pozwoleń na pobyt stały lub czasowy). Według danych Eurostatu z 2020 w 2019, Polska wydała 25% wszystkich pierwszych pozwoleń wydanych przez kraje UE obywatelom spoza Unii (724 000 z 3 000 000 wydanych pozwoleń); na kolejnych miejscach znalazły się Niemcy (460 000), Hiszpania (320 000), Francja (285 000) i Włochy(176 000).

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ W BADANIACH

- Stereotypy i rzeczywistość (por. Glinka, 2013; Grzymała-Każłowska & Philimore, 2019):
  - kompetencje, kapitał ludzki,
  - wykonywany zawód,
  - kapitał społeczny i sieci relacji; pozycja społeczna,
  - wybór miejsca docelowego (od enklaw do rozproszenia).
- Super-różnorodność jako potencjalna okazja do budowania relacji i interakcji tworzących zasoby.

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ: PERSPEKTYWY ROZWOJU

- “Różnorodność jako norma” (Geldof, 2016) – można mówić zarówno o ilościowych, jak i jakościowych aspektach super-różnorodności. To, co interesujące, super-różnorodność pozwala także spojrzeć na złożone zróżnicowanie i zmienność, jako na zjawisko normalne w społeczeństwach, miastach, organizacjach...
- Badacze mówią o dwóch możliwych scenariuszach podejścia do super-różnorodności w przyszłości (por. Geldof, 2016):
  1. Strach, brak zaufania, polaryzacja;
  2. “Aktywny pluralizm”, zaufanie, wspólne korzyści.

“MIGRACJA” SUPER-RÓŻNORODNOŚCI

- Podobnie jak inne pojęcia, które powstały lub najprężniej rozwinęły się na gruncie badań migracji, również to “migruje” do innych dyscyplin.
- Takie zjawisko zapożyczania i mieszania koncepcji może być potencjalnie korzystne (por. Oswick, Fleming, & Hanlon, 2011).
- Super-różnorodność może być zatem potencjalnie użyteczna jako perspektywa spojrzenia zarówno na rynek pracy, jak i na same organizacje.

RYNEK PRACY Z PERSPEKTYWY SUPER-RÓŻNORODNOŚCI

- Super-różnorodność (wyznaczana obecnością zróżnicowanych grup migrantów) może przyczyniać się do zwiększonej innowacyjności i rozwoju regionów. Migranci mogą przy tym zasilać lokalny rynek pracy, jak również tworzyć własne firmy. Dodatkowo, migranci wpływają na wzrost popytu na produkty na rynku lokalnym (Spoonley, 2014).
- Super-różnorodność w wymiarze lokalnym lub regionalnym wpływa też na zasoby pracy – coraz częściej nie tylko poprzez “uzupełnianie” lokalnych niedoborów wśród nisko- lub średniowykwalifikowanej kadry.

RYNEK PRACY Z PERSPEKTYWY SUPER-RÓŻNORODNOŚCI

- Super-różnorodność wymaga umiejętności dostrzegania nowych możliwości, a czasem – innych dróg dotarcia do potencjalnych pracowników (dodatkowo, w przypadku zatrudniania migrantów, znajomości prawa).
- Wiele krajów wspiera konkretne rodzaje migracji (przedsiębiorców, wysoko wykwalifikowanych pracowników itd.), lub tworzy specjalne mechanizmy przyciągania pracowników o określonym profilu.

PRACA W CZASACH SUPER-RÓŻNORODNOŚCI

- Geldof (2016) wskazuje cztery podstawowe zasady pracy w warunkach super-różnorodności (i radzenia sobie z nią):
  1. Porzucenie perspektywy etnocentrycznej,
  2. Wyjście z kategorii “my” i “oni”,
  3. Wyjście poza statyczne podejście do kultury,
  4. Współtworzenie, dialog i debata prowadzone w wielokulturowych zespołach.
- W tych zaleceniach nie ma “fundamentalnych nowości”... (?)

SUPER-RÓŻNORODNOŚĆ W POLSKIM KONTEKŚCIE

- Czy Polska jest krajem, w którym na większą skalę można mówić o super-różnorodności? A organizacje?
- Nie zawsze dobrze radzimy sobie z różnorodnością, czy zatem super-różnorodność to zjawisko, które możemy wykorzystać?

WYBRANE ŹRÓDŁA

- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024 – 1054.
- Vertovec, S. (red.) 2015. *International Handbook of Diversity Studies*. London: Routledge.
- Vertovec, S. (2019) Talking around super-diversity, *Ethnic and Racial Studies*, 42(1), 125-139.
- Geldof, D. (2016). *Superdiversity in the heart of Europe. How migration changes our society*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Grzymala-Kazłowska, A., & Phillimore, J. (2019). Superdiversity and Its Relevance for Central and Eastern European Migration Studies. The Case of Polish Migrants in the UK. *Central and Eastern European Migration Review*, 8, 39-59.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!

b.glinka@uw.edu.pl